

Becker proti Norsku, rozsudek ze dne 5. 10. 2017 - K rozsahu ochrany zdrojů novináře a nutnosti posouzení nezbytnosti odhalení zdroje novináře pro účely trestního řízení

Stěžovatel: Becker

Žalovaný stát: Norsko

Číslo stížnosti: 21272/12

Datum: 05.10.2017

Článek Úmluvy: čl. 10

Rozhodovací formace: Senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: novinář, novinářské tajemství, právo na utajení zdroje informací, právo odepřít výpověď o určitých skutečnostech, rozsah ochrany zdroje novinářů, svoboda projevu/sdělovací prostředky

Český právní řád: čl. 17 odst. 1, 4 Listiny základních práv a svobod
§ 366 až 368 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
§ 97, § 99, § 100, § 101 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád

Významnost: 1

K rozsahu ochrany zdrojů novináře a nutnosti posouzení nezbytnosti odhalení zdroje novináře pro účely trestního řízení

Autorský komentář:

V předkládaném rozhodnutí se ESLP zabýval otázkou, zda novinář může pozbyť práva na ochranu zdroje svých informací za situace, kdy je identita zdroje známa, neboť osoba (tedy zdroj informace) v průběhu trestního řízení sama sdělila, že předmětné informace novináři poskytl. ESLP učinil závěr, že tato skutečnost zásadně nic nemění na právu novináře chránit zdroj svých informací ve smyslu čl. 10 Úmluvy zakotvující právo na svobodu projevu. ESLP znovu připomenul principy ochrany zdroje informací opírající se o čl. 10 Úmluvy, respektive předpoklady pro prolomení této ochrany, tj. zejména nemožnost získat požadovanou informaci jiným způsobem než prolomením práva novináře na ochranu zdroje a nezbytnost takového zásahu do práva novináře vyplývající z převažujícího veřejného zájmu. Principy subsidiarity a proporcionality jsou rovněž obsaženy v Doporučení výboru ministrů členských států Rady Evropy č. 7(2000). Je také zřejmé, že poskytovaná ochrana není absolutní a lze ji za zákonem stanovených předpokladů omezit.

V posuzované věci novinářka v postavení svědka v trestním řízení, vedeném vůči zdroji informace jako obviněnému, se odmítla vyjádřit k identitě svého zdroje a kontaktům s ním, a soud ji za to postihl uložením pořádkové pokuty s hrozbou výkonu trestu odnětí svobody pro případ jejího

nezaplacení. ESLP rozhodl, že postupem norských soudů došlo k porušení čl. 10 Úmluvy, když odepření svědectví nemělo žádný negativní vliv na průběh trestního řízení a požadovanou informaci bylo možno získat jiným způsobem.

Vnitrostátní úprava práva na svobodu projevu vychází z čl. 17 Listiny základních práv a svobod, podle něhož „Svoboda projevu a právo na informace jsou zaručeny“ (odst. 1) a „Každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu“ (odst. 2), přičemž „Svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace lze omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti“ (odst. 4).

Výše uvedená práva jsou ve vztahu k činnosti osob v oblasti tisku, rozhlasového a televizního vysílání vymezena zákonem č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku (tiskový zákon) a zákonem č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání. Podle § 16 tiskového zákona platí, že fyzická osoba nebo právnická osoba, která se podílela na získávání nebo zpracování informací pro uveřejnění nebo uveřejněných v periodickém tisku, má právo odepřít soudu, jinému státnímu orgánu nebo orgánu veřejné správy poskytnutí informace o původu či obsahu těchto informací, a rovněž má právo těmto orgánům odepřít předložení nebo vydání věcí, z nichž by mohl být zjištěn původ či obsah těchto informací (odst. 1 a 2 citovaného zákona). Současně zákon v odstavci 3 stanoví, že využitím těchto oprávnění není dotčena případná trestní odpovědnost osoby chránící zdroj informací za trestné činy nadřezování (§ 366 tr. zákoníku), nepřekážení trestného činu (§ 367 tr. zákoníku) nebo neoznámení trestného činu (§ 368 tr. zákoníku). Právo na ochranu zdroje a obsah informací také nic nemění na povinnostech stanovených v trestním řízení (například povinnost dostavit se na předvolání k podání svědecké výpovědi). Obdobná úprava je obsažena v § 41 zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání. Zproštění obecné svědecké a ediční povinnosti za účelem ochrany zdroje a obsahu informací tak nemá absolutní povahu. K problematice ochrany zdroje informací, včetně předpokladů pro provedení domovní prohlídky v bytě novináře nebo prohlídky na pracovišti za účelem identifikace zdroje informací, se vyjádřil Ústavní soud v nálezech ze dne 27. 9. 2005, sp. zn. I. ÚS 394/04 a ze dne 11. 9. 2012, sp. zn. II. ÚS 1375/11.

Protože ochrana zdroje informací je koncipována jako subjektivní právo osoby dovolávající se ochrany zdroje informací (například půjde o novináře), nikoliv jako jeho povinnost, tak se na něj předně nevztahuje ustanovení o zákazu výsledku svědka podle § 99 tr. řádu. Nejsou-li dány předpoklady stanovené v § 100 tr. řádu, nemůže odepřít svědeckou výpověď jako celek. Má „toliko“ zákonné oprávnění v průběhu svého výsledku podle § 101 odst. 2 tr. řádu odmítnout vypovídat ve vztahu ke skutečnostem, které se týkají zdroje informací a jež by umožňovaly jeho identifikaci, a to s poukazem na § 16 tiskového zákona (popřípadě § 41 zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání). Samozřejmě důvodnost uplatnění tohoto oprávnění v podobě odmítnutí svědecké výpovědi v této části posoudí příslušný orgán činný v trestním řízení. Jinak je povinen dostavit se na předvolání k orgánu činnému v trestním řízení k podání svědecké výpovědi ve smyslu ustanovení § 97 a § 98 tr. řádu.

SKUTKOVÝ STAV A PRŮBĚH ŘÍZENÍ PŘED NÁRODNÍMI SOUDY

Stěžovatelka je novinářkou DN.no, norské internetové verze novin Dagens Naeringsliv („DN“), vydávané společností DN Nye Medier AS. V pátek dne 24. srpna 2007 obdržela od pana X kopii dopisu adresovaného správcovské společnosti zastupující zájmy vlastníků dluhopisů norské ropné společnosti („DNO“), jenž vyvolával dojem, že je sepsán řadou držitelů dluhopisů, kteří v něm měli vyjadřovat své obavy nejen z likvidity společnosti, ale i financí a budoucnosti. Ve skutečnosti se však jednalo o dopis napsaný panem X, coby vlastníkem jednoho jediného dluhopisu, který navíc získal v ten stejný den, kdy požádal svého právního zástupce pana Y o sepsání shora uvedeného dopisu. Po

zaslání dopisu vedla stěžovatelka s panem X telefonní rozhovor.

Následující den, v sobotu 25. srpna 2007, stěžovatelka napsala článek s titulkem „strach z kolapsu DNO“, ve kterém vyjádřila silné obavy s ohledem na obsah dopisu právního zástupce pana Y, jenž představoval hlavní část článku.

V pondělí dne 27. srpna 2007, první obchodní den po uveřejnění dopisu, klesla cena akcií společnosti DNO o 4,1 %. Ten stejný den byl na dané téma zveřejněn v DN nový článek. Ostatní média včetně internetových novin (Hegnar online) rovněž informovala o prvním článku. Hegnar online pak dne 28. srpna 2007 zveřejnil vyjádření analytika, dle kterého by nebylo nijak překvapující, kdyby byl předmětný dopis zaslán osobou zastávající nízkou pozici, popřípadě osobou, která chtěla dosáhnout na levnější akcie. Burza cenných papírů v Oslu (Oslo bors) měla podezření, že předmětné jednání je manipulací s trhem, a že pan X porušil zákon o obchodování s aktivy, a věc tak předala orgánu finančního dohledu (Kredittilsynet). V průběhu dalšího vyšetřování bylo panem X potvrzeno, že jím zasláný dopis dal podnět k sepsání článku a on sám prohlašoval, že je jeho zdrojem.

Stěžovatelka byla následně dne 19. června 2008 vyslýchána na policii. Policisté ji informovali o tom, že pan X jim sdělil, že dopis předal stěžovateli. Následně jí bylo předloženo podepsané prohlášení pana X, které jejich tvrzení podporovalo. Stěžovatelka uvedla, že dopis, který byl podkladem jejího článku, obdržela dne 24. srpna 2007 v 5:35 hodin faxem. Dále uvedla, že se domnívala, že informace v dopise jsou citlivé a neměla představu, kolik lidí za tímto dopisem ve skutečnosti stojí. Další informace s ohledem na zásadu ochrany novinářských zdrojů ale odmítla poskytnout.

V únoru 2011 byla stěžovatelka v rámci trestního řízení vedeného proti panu X předvolána Městským soudem v Oslu (tingrett) jako svědek. Před soudem nicméně odmítla odpovědět na otázky o jejím spojení s panem X a dalšími zdroji v kontextu publikace DN.no ze dne 25. 8. 2007. Stěžovatelka argumentovala, že s odkazem na článek 125 trestního řádu a čl. 10 Úmluvy není povinna o těchto skutečnostech svědčit.

Městským soudem bylo dne 15. 2. 2011 rozhodnuto, že stěžovatelka má povinnost poskytnout svědectví o jejím spojení s panem X ve vztahu k předmětnému dopisu. K tomu Městský soud dodal, že tato povinnost je omezena na její spojení s panem X a nikoliv na další možné neznámé zdroje, s nimiž je ve spojení a které jsou chráněny na základě zásady ochrany novinářských zdrojů. Státní zástupce uvedl, že nepožaduje odložení případu pana X, i když stěžovatelka coby svědkyně neposkytla svědectví o požadované skutečnosti, neboť dle něj je případ týkající se pana X dostatečně objasněn.

Stěžovatelka se proti příkazu svědčit odvolala k vrchnímu soudu. Ten její odvolání dne 28. dubna 2011 zamítl. Dle odůvodnění vrchního soudu bylo v daném případě obecně rozhodující, že byl zdroj znám a nadevší pochybnost bylo jasné, že zdrojem stěžovatelky byl právě pan X.

Stěžovatelka proto podala dovolání k Nejvyššímu soudu. To bylo dne 30. září 2011 zamítnuto v poměru hlasů tři ku dvěma. Dovolání směřovalo jednak vůči uložené povinnosti stěžovatelky svědčit a jednak se týkalo výkladu prvního odstavce článku 125 trestního řádu, podle kterého, inter alia, novináři mohou odmítnout odpovědět na otázku, kdo je zdrojem jejich informací, které byly použity pro jejich práci. Obě frakce Nejvyššího soudu pak nesouhlasily s tím, že by se dotčené ustanovení mělo aplikovat i v případě, kdy zdroj sám totožnost odhalí nebo může být jeho totožnost odhalena i jinak.

Větší část frakce Nejvyššího soudu dále uvedla, že v projednávaném případě nebyl žádný rozumný důvod se obávat, že poskytnutí požadované informace o spojení stěžovatelky a pana X by mělo za následek růst skepse vůči tisku. Obecná možnost zveřejnění identity zdroje sice může mít

odstrašující účinek, nicméně tomu tak není v situaci, kdy je identita zdroje již známa. Navíc dle jejího názoru nešlo o problematiku odhalení zdroje, ale spíše o to, že se osoba stala známá z jiného důvodu. Rovněž nesouhlasila ani s argumentem stěžovatelky, že není namístě zacházet rozdílně se situací, kdy příjemce identifikuje sám sebe jako zdroj od případu, kdy souhlasí s tím, aby byl identifikován. To by v konečném důsledku mohlo znamenat to, že v případě souhlasu s identifikací může být tento příjemcem odepřen, a nemuselo by tak být činěno jen s ohledem na ochranu zdroje, ale také například ve snaze vyhnout se přispění při objasnění případu. Nakonec bylo poznamenáno, že neexistuje žádné rozhodnutí ESLP, v němž by zdroj odhalil sám sebe, z čehož by plynulo, že ochrana zdroje není namístě.

Menšina frakce pak uvedla, že pokud by byla stěžovatelce uložena povinnost svědčit o jejím možném kontaktu s panem X vztahujícím se k předmětnému dopisu, potvrdila by, popřípadě popřela, že zdrojem jejího článku byl právě pan X a neúmyslně by zároveň mohla odhalit další potenciální zdroje. Právní otázkou tak dle ní bylo to, zda novinář může spoléhat na ochranu zdroje i v případě, kdy tento může být identifikován více či méně určitě na základě jiných důkazů. Dále uvedla, že byla-li by možnost rozhodovat o rozsahu ochrany zdroje svěřena novinářům, ve své podstatě by tak došlo k odstranění ochrany zdroje jako takové, neboť pokud by chtěl novinář zdroj odhalit, zdroj by se neměl tomuto odhalení jak bránit. Menšinová frakce taktéž uvedla, že kombinace toho, kdy někdo tvrdí, že je zdrojem a jiné důkazy to potvrzují, by sama o sobě ještě neměla vést k tomu, že bude ochrana totožnosti zdroje odstraněna, neboť především efektivní ochrana zdrojů je nezbytná k zajištění svobodného sdělování informací a názorů.

Na základě toho, že stěžovatelka odmítla vyhovět příkazu soudu k poskytnutí svědeckví, jí byla rozhodnutím Vrchního soudu ze dne 25. 2. 2012 uložena pořádková pokuta ve výši 30 000 norských korun (NOK), což je přibližně 3 700 eur, a pro případ nezaplacení byl stanoven alternativní trest 10 dnů odnětí svobody. Proti tomuto rozhodnutí se stěžovatelka neodvolala.

PRAVNÍ POSOUZENÍ

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 10 ÚMLUVY

42. Stěžovatelka namítala, že rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. září 2011, kterým bylo zamítnuto její dovolání proti soudnímu příkazu, dle něhož měla poskytnout důkazy o spojení s panem X, neoprávněně zasáhlo do jejího práva nebýt nucen k uveřejnění novinářských zdrojů zahrnutého v čl. 10 Úmluvy, který stanoví následující:
43. Každý má právo na svobodu projevu. Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování státních orgánů a bez ohledu na hranice. Tento článek nebrání státům, aby vyžadovaly udělování povolení rozhlasovým, televizním nebo filmovým společnostem.
44. Výkon těchto svobod, protože zahrnuje i povinnosti a odpovědnost, může podléhat takovým formalitám, podmínkám, omezením nebo sankcím, které stanoví zákon a které jsou nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, územní celistvosti nebo veřejné bezpečnosti, ochrany pořádku a předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky, ochrany pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důvěrných informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci.

Hodnocení soudu

59. Vzhledem ke shodnému prohlášení obou stran o zásahu do stěžovatelčina práva podle čl. 10 odst. 1 Úmluvy Soud neshledal důvod k tomu, aby věc posoudil jinak. Dle něj tak bylo na místě pouze zkoumat, zda šlo o zásah oprávněný podle druhého odstavce daného článku.
60. Za nesporné Soud rovněž považoval to, že příkaz k poskytnutí svědeckví byl vydán za účelem

„předcházení...trestné činnosti“.

Vzhledem k tomu neshledal nutné posoudit, zda byl příkazem sledován legitimní cíl „práva ostatních“, na který poukazovala vláda. Soud tedy bude zkoumat to, zda se jedná o zásah „předepsaný zákonem“ a „v demokratické společnosti nezbytný“.

(a) Je zásah předepsán zákonem?

61. Stěžovatelka v zásadě tvrdila, že příkaz k poskytnutí svědectví je v rozporu s čl. 125 trestního řádu, přičemž tento nestanovuje žádné výjimky pro situace, kdy je identita zdroje známa. Vláda naopak upozorňovala na to, že majoritou Nejvyššího soudu bylo ustanovení vyloženo v souladu s vnitrostátním právem.
62. Podle ustálené judikatury Soudu však platí, že výraz předepsaný zákonem a v souladu se zákonem podle čl. 8 až čl. 11 Úmluvy, nepožaduje jen to, aby mělo napadené opatření svůj základ ve vnitrostátním právu, ale rovněž je požadováno, aby vnitrostátní právo poskytovalo určité kvalitativní záruky při jeho uplatnění. Právo by tak dle Soudu mělo být přístupné a předvídatelné, tj. formulované s dostatečnou přesností, aby umožnilo jednotlivcům se na něj v případě potřeby obrátit. (viz například rozhodnutí *Sanoma Uitgevers B.V.*, č. 38224/03, rozhodnutí velkého senátu ze dne 14. 9. 2010, § 89). Soud dále připomenul, že výklad a aplikace práva je v první řadě určena vnitrostátním orgánům (viz *De Tommaso* proti Itálii, č. 43395/09, rozhodnutí velkého senátu ze dne 23. 2. 2017, § 108).
63. V daném případě byl příkaz k podání svědectví vydán na základě čl. 108 a čl. 125 trestního řádu. Nejvyšší soud se v rámci případu pak zaměřil na jejich výklad a aplikaci. Při rozhodování využil jak své judikatury, tak i přípravných prací vztahujících se k těmto ustanovením. Nakonec dospěl k závěru, že první odstavec čl. 125 nelze uplatnit a stěžovatelka je povinna poskytnout svědectví podle čl. 108.
64. Na základě toho je Soud přesvědčen, že zásah byl předepsán zákonem.

(b) Byl zásah „nezbytný v demokratické společnosti“?

1. a) Obecné principy a judikatura
2. Soud v rámci řady svých rozhodnutí vypracoval principy, kterými se řídí ochrana novinářských zdrojů. Již v roce 1996 ve věci *Goodwin* proti Spojenému království, č. 17488/90, rozsudek ze dne 27. 3. 1996, bylo Velkým senátem Soudu řečeno následující:

„Ochrana novinářských zdrojů je jednou ze základních podmínek svobody tisku, která se odráží nejen v zákonech, profesních kodexech smluvních států, ale je potvrzována řadou mezinárodních nástrojů zajišťujících novinářskou svobodu. Bez takovéto ochrany by mohlo dojít k odrazení zdrojů od informování veřejnosti o záležitostech veřejného zájmu. V důsledku toho by byla podlomena role tisku jakožto veřejného hlídačského psa a mohlo by to mít nepříznivý dopad na schopnost tisku poskytovat přesné a spolehlivé informace. S ohledem na důležitost ochrany novinářských zdrojů pro svobodu tisku v demokratické společnosti a možný odrazující účinek příkazu k odhalení zdroje na výkon této svobody, nemůže být takové opatření v souladu s čl. 10, není-li ospravedlnitelné požadavkem převažujícího společenského zájmu.“

66. Ve věci *Sanoma Uitgevers B.V.*, cit. výše, § 51, velký senát znovu zdůraznil, že s ohledem na důležitost ochrany novinářského zdroje z pohledu svobody tisku v demokratické společnosti, není slučitelná s čl. 10 Úmluvy situace, kdy nebude daný zásah odůvodněn požadavkem naléhavého veřejného zájmu.
67. Krom toho ve věci *Financial Times Ltd* a další proti Spojenému království, č. 821/03, rozhodnutí ze dne 15. 12. 2009, Soud uvedl, že příkaz k poskytnutí informací může mít škodlivý vliv nejen na daný novinářský zdroj, jehož identita tak může být odhalena, ale také na

noviny, proti kterým příkaz směřuje. Jejich reputace by mohla být tímto odhalením negativně ovlivněna jak v očích příštích potenciálních zdrojů, tak i členů veřejnosti, kteří mají zájem na tom, aby získávali informace od anonymních zdrojů, a kteří ve své podstatě jsou sami potenciálními zdroji informací. Pravdou je rovněž to, že vnímání zásady neodhalování zdrojů veřejnosti by neutrpělo žádnou skutečnou újmu, pokud by tato zásada byla prolomena za okolností svědčících o tom, že daný zdroj očividně jednal ve zlé víře a s úmyslem způsobit škodu a že záměrně předal zfalšované informace. Soudy by ovšem za absence přesvědčivých důkazů měly postupovat velice opatrně při přejímání tvrzení, že v jednotlivém případě jsou tyto okolnosti přítomny. V každém případě pak s ohledem na rozmanité zájmy Soud zdůraznil, že jednání zdroje nemůže být nikdy rozhodující veličinou při posuzování otázky, zda by měl být vydán příkaz k jejich odhalení. Bude tak pouze figurovat jako jeden, i když důležitý, faktor, který je nutno v procesu zvažování zájmů podle čl. 10 odst. 2 zohlednit.

68. Soud dále odkázal na rozhodnutí Voskui proti Nizozemí, č. 64752/01, rozhodnutí ze dne 22. 11. 2007, § 43-44, ve kterém se vypořádal s argumentem vlády, dle něhož bylo uveřejnění zdroje nezbytné k zajištění spravedlivého procesu obviněného. V tomto rozhodnutí soud nepovažoval za nutné posuzovat, zda za jakýchkoli podmínek může povinnost smluvní strany zajistit spravedlivý proces přesvědčivě odůvodnit to, aby novinář odhalil svůj zdroj. Jakákoliv je potenciální důležitost informace, kterou se odvolací soud pokoušel získat od stěžovatelky v trestním řízení, odvolacímu soudu nebylo zabráněno, aby zvažoval meritum obvinění proti třem obviněným; byl očividně schopný nahradit důkazy od jiných svědků. Za těchto okolností daný důvod k zásahu, který je rozporován, postrádal relevanci.
69. Problém vztahující se k odhalení zdrojů informací nevznikl například v případech zabývajících se vyšetřováním - viz rozhodnutí Görmüş a další proti Turecku, č. 49085/07, rozhodnutí ze dne 19. 1. 2016 a Nagla proti Lotyšsku, č. 73469/10, rozhodnutí ze dne 16. 7. 2013. Ve druhém případě Soud ale uvedl, že mezi tímto případem a dalšími případy, kdy byly novinářům doručovány příkazy, dle nichž měli odtajnit totožnost svých zdrojů, je velký rozdíl. Za rozlišující znak rovněž nelze dle Soudu považovat skutečnost, že identita zdroje byla známa orgánům již při vyšetřování, jak uvedla vláda. Podle Soudu nemůže tato skutečnost odstranit ochranu stěžovatelky garantovanou čl. 10 Úmluvy.
70. b) Aplikace těchto principů na projednávaný případ
71. V úvodu Soud poznamenal, že odsouzení pana X, coby údajného zdroje nepravdivého článku stěžovatelky, bylo založeno na předpokladu, že chtěl, aby informace byly rozšířeny jako zprávy. V projednávané věci tudíž nešlo o obvinění vztahující se k protiprávní činnosti stěžovatelky, trestnímu vyšetřování nebo procesu proti ní, ale o to, že odmítla poskytnout svědectví o jejím spojení s panem X. V této souvislosti pak Soud konstatoval, že vládou nebyly zpochybněny stěžovatelkou užitá novinářská metody.
72. Soud mimo to uvedl, že stěžovatelka nebyla výslovně vyzvána k odhalení zdroje nebo zdrojů jejího článku. Rozhodnutí Městského soudu ze dne 15. února 2011 se omezovalo jen na to, aby jí byla nařízena povinnost poskytnout svědectví o jejím spojení s panem X, který sám prohlašoval, že je zdrojem. Nicméně i když není povinností novináře napomáhat při identifikaci anonymního zdroje, Soud se domnívá, že možné důsledky příkazu byly v daném případě takové povahy, že se na něj obecné principy týkající se ochrany zdrojů před zpřístupněním vztahovaly. Konkrétní formulace příkazu je pak dle Soudu celkovým faktorem pro posouzení.
73. V rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. září 2011 bylo uvedeno, že neexistuje žádná judikatura Soudu, která by řešila situaci, kdy zdroj sám prohlásí, že je zdrojem. Rozhodnutí rovněž uvedlo, že v takovém případě neexistuje žádný zdroj, který by bylo před uveřejněním totožnosti nutné chránit, a že jeho uveřejnění tedy nebude mít na tok informací vliv.
74. Soud taktéž potvrdil, že doposud neřešil otázku, která se objevila v projednávaném případě. Současně poukázal na to, že v případech, kdy zdroj jednoznačně jedná ve zlé víře nebo se škodlivým úmyslem, nemá toto být rozhodujícím faktorem pro určení, zda příkaz k identifikaci zdroje má být vydán, ale má to být faktorem, který je potřeba v případě zvažování

proporcionality zásahu podle čl. 10 odst. 2 Úmluvy brát v úvahu (viz rozhodnutí ve věci *Financial Times Ltd a další*, cit výše, jakož i *Telegraaf Media Nederland Landelijke Media B.V. a další* proti Nizozemí, č. 39315/06, rozhodnutí ze dne 22. 11. 2012, § 128). Ochrana novinářům dle čl. 10 tak nemůže být odebrána jen na základě chování vlastního zdroje. Podle mínění Soudu jsou tyto úvahy relevantní i u projednávaného případu. Soud navíc připomenul, že o ochranu zdrojů podle čl. 10 půjde i v případě, kdy tyto byly vyšetřujícím orgánům známy už před samotným zahájením vyšetřování.

75. Soud dále konstatuje, že Nejvyšší soud byl primárně povolán k rozhodování o správném výkladu čl. 125 odst. 1 trestního řádu, a to zejména k objasnění toho, zda bylo toto ustanovení použitelné i v situacích, kdy se zdroj sám odhalil. Ustanovení čl. 125 odst. 3 trestního řádu obsahuje výjimku, kdy vnitrostátní soudy musí vyvažovat ochranu zdrojů proti jiným důležitým zájmům („významné sociální zájmy“ a „objasnění případu „), nebylo v daném případě státním zástupcem uplatněno. Úloha Soudu je však širší. Při posuzování, zda byl zásah „nezbytný“ podle čl. 10 odst. 2 Úmluvy, musí být zkoumáno, zda byl dostatečným důvodem podložen soudní příkaz k poskytnutí svědectví, který byl uložen stěžovateli. Okolnosti týkající se určení totožnosti pana X jsou tedy jen jedním z prvků v rámci tohoto posouzení. I když Soud souhlasil s Nejvyšším soudem v obecné úvaze, že situace, kdy se zdroj sám odhalí, zmírňuje obavy související s opatřeními spojenými se zpřístupněním této informace, Soud má za to, že znalost totožnosti pana X nemůže být v hodnocení proporcionality zásahu rozhodujícím kritériem.
76. Za těchto okolností Soud rozhodl, že ochrana poskytovaná novinářům, pokud jde o jejich právo zachovávat důvěrnost zdrojů, je dvojitá: týká se nejen novináře samotného, ale také jeho zdroje, který dobrovolně pomáhá při informování veřejnosti o záležitostech veřejného zájmu (viz *Nordisk Film & TV A/S* proti Dánsku, č. 40485/02, rozhodnutí ze dne 8. 12. 2005, a například *Stichting Osade Blade* proti Nizozemí, č. 8406/06, rozhodnutí ze dne 27. 5. 2014, § 64). Tyto okolnosti, s ohledem na motivaci pana X, který sám sebe stěžovatele představil jako zdroj a sám se přihlásil během šetření, naznačují, že stupeň ochrany podle čl. 10 Úmluvy, který je v tomto případě aplikovatelný, nemůže dosahovat stejné úrovně, jaká je jinak poskytována novinářům, kteří pomáhají osobě neznámé.
77. Jak poznamenal Nejvyšší soud, pro posouzení proporcionality byla v daném případě důležitá také skutečnost, že pan X byl obviněn z toho, že stěžovatelku užil jako nástroj k manipulaci s trhem. Přestože odhalení zdroje se v tomto případě stalo problémem poprvé v rámci vyšetřování pana X, kdy nebyly žádné pochyby například o následné újmě společnosti, které se týkal dopis zasláný stěžovateli (naproti tomu například v případě *Goodwin*, cit. výše, kde byl příkaz k odhalení zdroje primárně určen k prevenci), bylo rozhodnuto o tom, že ochrana zdroje dle čl. 10 Úmluvy je uplatnitelná i tehdy, kdy byla identita zdroje vyšetřujícím orgánům známa již před vyšetřováním.
78. Podle názoru Soudu je rozhodnutí o tom, zda byl příkaz proti stěžovateli „nezbytný“ ve smyslu čl. 10 odst. 2, nutné posuzovat i ve světle toho, zda tento příkaz v rámci vyšetřování a následného soudního řízení vedeného proti panu X, byl potřebným důkazem. Dále Soud poznamenává, že sám pan X se nedomníval, že je nutné, aby byl napadený příkaz stěžovatele uložen s ohledem na ochranu jeho práv. Prostřednictvím svého advokáta také popsal jeho vztah se stěžovatelkou a nikdy neodmítl, že by byl zdrojem.
79. Jak uvedl Nejvyšší soud, při posuzování nutnosti „prevence kriminality a nepokojů“ je třeba vzít v úvahu závažnost trestného činu, ze kterého byl pan X podezřelý, a za nějž byl nakonec odsouzen na jeden rok a šest měsíců odnětí svobody. Ačkoli manipulace s trhem nebyla jediným počínáním, kvůli kterému byl pan X obžalován, zaujímala důležitou součást trestního stíhání.
80. Na druhé straně je třeba konstatovat, že odmítnutí stěžovatelky zveřejnit její zdroj nebo zdroje nemohlo v daném okamžiku bránit vyšetřování případu nebo řízení proti panu X. Nejdříve byla ze strany příslušného orgánu podána proti panu X obžaloba, aniž by v té době měl od stěžovatelky jakékoli informace, které by mohly odhalit její zdroj nebo zdroje. Městskému

soudu ani Vrchnímu soudu nebylo bráněno, aby opodstatněnost obvinění posoudily. Naopak, jak vyplývá ze záznamu, jakož i z rozhodnutí Městského soudu, dle mínění státního zástupce mohl být případ dostatečně objasněn i bez svědectví stěžovatelky. Poté, co se stěžovatelka odvolala proti příkazu, státní zástupce nepodal návrh na odložení případu pana X, a stíhání dále pokračovalo i bez svědectví stěžovatelky. Nakonec bylo rozhodnuto, že odvolání stěžovatelky proti příkazu nebude postoupeno Vrchnímu soudu dříve, než bude rozhodnutí Městského soudu doručeno panu X. V tomto rozsudku Městský soud uvedl, že nebyl učiněn návrh na rozšíření (až do konečného rozhodnutí), což odráželo názor státního zástupce, že případ je dostatečně objasněn. Ani Městský soud a ani Vrchní soud tak ve svých rozhodnutích nenaznačily, že odmítnutí stěžovatelky poskytnout důkazy by vyvolalo obavy obou zmíněných soudů ohledně ostatních důkazů proti panu X nebo případu jako takového.

81. Jde-li o otázku, zda měla stěžovatelka povinnost předložit důkazy o vztahu s panem X, Nejvyšší soud poznamenal, že dle jeho názoru by svědectví stěžovatelky mohlo významně přispět k objasnění dalších okolností, které se týkaly vztahu stěžovatelky a obžalovaného X. V trestním řízení vedeném proti panu X skutečnost, že stěžovatelka odmítla uveřejnit svůj zdroj nebo své zdroje, však v jakémkoliv časovém intervalu nebránilo postupu řízení jako takového. S ohledem na to Soud poznamenal, že v případě Voskuil, cit. výše, shledal, že potenciální význam požadovaných informací od novináře v trestním řízení je podle čl. 10 Úmluvy nedostatečným odůvodněním toho, aby novinář odhalil svůj zdroj nebo své zdroje. Soud vzal přitom v úvahu, že vnitrostátnímu soudu nic nebránilo v tom, zvažovat další okolnosti případu, jelikož poskytnutí odpovědi na otázku, kdo je zdrojem směřujícím k zajištění spravedlivého procesu obviněného, nebyla v daném případě dle Soudu relevantní.
82. Soud taktéž zdůraznil, že pomáhají-li novináři při identifikaci svých anonymních zdrojů, vzniká „chladicí“ účinek (viz Financial Times Ltd. a další, cit. výše). V daném případě byl příkaz k odhalení zdrojů omezený pouze na to, že ukládal stěžovatelce povinnost předložit důkazy o jejím spojení s panem X, který sám prohlásil, že je zdrojem. Zatímco je pravda, že veřejnosti neodhalení zdrojů by v tomto případě nezpůsobilo žádnou reálnou škodu, Soud má za to, že okolnosti projednávané věci nicméně nepostačovaly k tomu, aby bylo svědectví stěžovatelky vynuceno.
83. Nejvyšší soud se omezil pouze na provedení testu proporcionality daného zásahu dle čl. 10 odst. 2 Úmluvy, dle Soudu s ohledem na ochranu novinářských zdrojů pramenících ze svobody tisku, přestože byly důvody k podání svědectví stěžovatelky o jejím spojení s panem X relevantní, nebyly nicméně v daném případě zcela dostačující. Soud dále uvedl, že s ohledem na odpovídající úroveň ochrany aplikovatelné na konkrétní okolnosti případu, nenabyl přesvědčení, že by příkaz byl odůvodněn požadavkem náležitého veřejného zájmu, nebo že by byl nezbytný v demokratické společnosti.
84. Soud proto dospěl k závěru, že čl. 10 Úmluvy byl porušen.

VÝROK

Z těchto důvodů Soud jednomyslně

- Prohlašuje stížnost za přijatelnou;
- Rozhoduje, že došlo k porušení čl. 10 Úmluvy;
- Rozhoduje, že pokuta uložená stěžovatelce k zaplacení bude odpovědným státem vrácena do tří měsíců od doby, kdy se toto rozhodnutí stane konečným ve smyslu čl. 42 § 2 Úmluvy;
- Zamítá zbytek stěžovatelčina nároku na přiměřené zadostiučinění.

(Zpracovali JUDr. Antonín Draštík a JUDr. Adrian Matúš)